Leo Tolsztoj foglalnak el, ellenben Puskin, Turgényev, tehát a haladószellemű orosz írók háttérbe szorultak. Puskin, Turgényev mély társadalmi hatást gyakoroltak volna, így a magyarországi feudális társadalom hivatalos irodalmi képviselői igyekeztek velük *nem* foglalkozni (Puskinnak forradalmi versei nem jelentek meg). A szovjetírókról Kozocsa bevezetésében azt állítja: „A szovjet irodalom nem egy kiválóságát már a második világháború megelőző évtizedekben élvezhették olvasóink, így Ehrenburg regényeit, vagy Májákovszkij verseit". Ez az általánosságban tartott mondat ellentmond a tényeknek, mert Májákovszkijnak mindössze *két* verse jelent meg nálunk 30 év folyamán és Ehrenburgnak ugyan megjelent több műve (A moszkvai sikátor, Jeanne Szerelme, Lasik Roitschwanz mozgalmas élete), azonban Ehrenburgnak ezek a művei nem jellegzetes képviselői a szovjetirodalomnak. Ezekben az években Szerafimovics, Pausz ovszkij, Gládkov, Mákárenkó, Bjednij Gyemján és más szovjetírók nem jelentek meg magyar nyelven és ezt a hiányt igyekszik most pótolni a magyar fordítók tömege, mikor sűrű egymásután publikálják a szovjetírók és költők műveit magyar nyelven.

Feltűnő, hogy az orosz drámairodalmat milyen kevés fordítás képviselte Magyarországon. Elsősorban hiányolnunk kell az orosz Molière Alexándra Osztrovszkij vígjátékainak magyar fordítását: 100 év alatt csak két művét fordították le magyar nyelvre (*Az örvény*, 1941. *Holló a hollóhak*... 1946). Griboljédov *Az ész bajjal jár* c. művét, az orosz drámairodalom remekét megjelenése után csak több mint egy évszázaddal ültették át magyar nyelvre.

Igen nagy feladatok várnak még a magyar fordítókra, mert az orosz irodalomtörténetírás, neveléstudomány nagyjainak műveit, az orosz népmesék és az orosz gyermek- és ifjúsági irodalom legkiválóbb termékeit kell átültetniök magyar nyelvre. Ez az a nagy feladat, amely szláv intézeteink neveltjeire és ösztöndíjasainkra vár. A magyar szellemi élet kelet felé néző kapuját szélesre kell kitárni: az eredményeket át kell vennünk.

ERDŐDI JÓZSEF

SZÍNHÁZ

BESZÁMOLÓ

A színházi évad utolsó két hónapjában mind műsorpolitikai téren, mind produkció dolgában a szegedi Nemzeti Színháznál további haladást tapasztaltunk. A John Tanner s az Idegen gyermek után a jelenlegi drámairodalomnak egy másik reprezentáns alkotása került bemutatásra: Gow-D'Usseau Mélyek a gyökerek című darabja. Az amerikai író a fasiszta faj-ideológiával száll harcba, amikor az Amerikában döntő fontosságú, se számunkra sem érdektelen néger kérdést boncolgatja egy amerikai család történetének keretében. Megdöbbentően, sokszor kegyetlen élességgel mutat rá arra a fonák helyzetre, hogy bár a színes fajok tehetség, műveltség, intelligencia dolgában semmivel sem maradnak el a fehérek mögött, sőt sok

tekintetben túl is szárnyalják őket, a fehérek társadalmában, akik indokolatlan gőggel vindikálják maguknak a felsőbbrendűség jogát, megvetés és emberi jogaikból való kiforgattatás az osztálvrészük. A drámai fordulatokban és konfliktusokban gazdag darabnak különös érdekessége, sőt érdeme, hogy éppen fehér író az, aki saját fajtája elé odatartia az önvizsgálat tükrét s kíméletlenül szemébe mondja az igazságot. Az előadás teljes mértékben összhangban volt a darab szellemével, külön dícséret illeti Moory Lucyt, aki sok intelligenciával és lélektani beleérzéssel formálta meg a szenátorkisasszony bonyolult alakját. Sok finomsággal és drámai érzékkel domborította ki az érzelmi tényezők s a nevelés, a spontán női ösztön s a társadalmi konvenciók összeütközése okozta konfliktust. Gáti Pál ezúttal bebizonyította, hogy nemcsak frivol világfi, vagy cinikus intrikus szerepben tud tökéleteset nyújtani, hanem a néger tiszt figuráját emberi mélységekben járó, valóban tragikus hőssé emelte.

A másik prózai bemutató az orosz vígjátékirodalom egyik leghíresebb és legnépszerűbb alkotását, Gribojedovnak az Ész bajjal jár című darabját vitte színre. Ez az 1824-ben íródott vígjáték az első, amely sajátosan orosz problematikát szólaltat meg. Az orosz földbirtokos-nemesség válságának csírái mutatkoznak benne: a darab hőse, Csackij tipusa a külföldet járt, intellektuális nemesnek, aki megismerkedvén a haladó eszmékkel, nem tud többé beleilleszkedni a cári feudalizmus elmaradott rendszerébe s hazájában gyökértelenné válik. Az előadás híven adta vissza a külsőségekben Európát majmoló cári biedermeier levegőjét, a díszletek s a jelmezek is tökéletesítették az illúziót. A főszereplő Bessenyei Ferenc kitűnően oldotta meg nehéz, sokszor túlságosan elméleti szerepét. Csackij alakját olyanná formálta, amilyennek az író elképzelte: félig kiábrándult, byroni hősnek, ugyanakkor azonban tipikusan és reálisan orosz élettel teli figurának: intelligencia és mély érzelemvilág, éles kritikai érzék és idealista humanizmus nemes keverékének. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Bessenyei Ferenc a szegedi színház egyik legtehetségesebb, legintelligensebb és legsokatígérőbb tagja. Mellette Kenessey Ferenc emelkedett ki az ostoba konformista stréber hálás szerepében, amelyet sok iróniával és karrikírozó készséggel alakított, a többi szereplők is pontosan és lelkiismeretesen tettek eleget feladatuknak.

Operai vonalon mint mindig, úgy most is csak a legjobbakat mondhatjuk. Két hónap alatt ismét két élvonalbeli bemutatót hallottunk; a Troubadour bemutatásával csaknem teljes lett az opera Verdi-repertoárja. Vaszy Viktorról újat nem igen írhatunk: ismét kivételes tudásának legjavát adta s a szereplő együttesből is a maximumot csiholta ki. Lőrincz Zsuzsa ezúttal az öreg cigányasszony szerepében olyan feladathoz jutott, ahol teljesen érvényesíthette kiváló kvalitásait: intelligenciáját, muzikalitását, tömör, érces althangját, prózai színésznőnek is dícséretére váló drámai megjelenítő tehetségét. Mellette kitűnően érvényesült Papp Júlia gyönyörű, kultúrált, hajlékony, mégis erőteljes szopránja; az egyre fejlődő Megyesi Pál, s Érdy Pál nagy rezonanciájú, hatalmas zengésű, sajnos, olykor

orrhangba csapó baritonja. — A Lohengrin bmutatásának a centenáris év kölcsönzött különös aktualitást és jelentőséget, amellett, hogy mint művészi produkció méltán sorakozott fel az emlékezetes tavalyi Tannhäuser mellé. Kevesen tudják, hogy a Lohengrin szüzséje csak részben a Grál-monda feldolgozása s Wagner szubjektív élményvilágának megjelenítése, hanem a 48-as eszméknek hatalmas társadalmi szimbóluma is. Wagner, aki a 48-ás polgári demokratikus ideológiának lelkes híve volt, maga magyarázza meg leveleiben a Lohengrin mélyebb értelmét: Elza alakjában az igazságtalanul elnyomott népet személyesíti meg, míg Lohengrin a felszabadító, akinek azonban buknia kell, minthogy felülről jött s nem a nép termelte ki magából. A nép csak önmagát szabadíthatja fel és válthatja meg, mikor már elérkezett a politikai érettségnek szükséges fokára. — Az előadás méltó volt Vaszy Viktorhoz, — ennél többet úgysem mondhatunk. A nyitány éteri tisztasága, szférikus hangulata vetekedett a legnagyobb külföldi karmesterek előadásaival, de az egész előadás kongeniális módon szólaltatta meg a wagneri mondanivalót. Az együttes tökéletes összhangja nem volt számunkra újdonság, meglepetésként hatott azonban Megyesi Pál hőstenorként való nagyszerű bemutatkozása: Lohengrinje tökéletesen egyesítette a drámai erőt a lírai lágysággal; hangerővel, kulturáltsággal, terjedelemmel egyaránt megfelelt a nehéz szerep követelményeinek. Pócza Ella poétikus, finom Elza volt, hangja is sokat fejlődött tavaly óta, középfekvésű hangjai tisztán csengenek és utólérhetetlen a p i a n ó k kidolgozásában. Turján Vilma démoni, sötét, magávalragadó erejű Ortrudja és Palócz László, ez a széphangú, nagyon tehetséges fiatal baritonista ékes bizonyítékai annak, milyen teljesítményekre képesek művészeink komoly és igényes zenei vezetés mellett. Kassai János nem birta végig drámai erővel Telramund szerepét, Szanati József pedig nehezen tudott megbirkózni Henrik király rendkívüli hangterjedelmet igénylő szerepével. Mindent összevetve azonban ez a Lohengrin-előadás minden tekintetben megérdemelte, hogy a szezon legnagyobb közönségsikere legyen, amihez Abonyi Tivadar stílusos rendezése is nagyban hozzájárult.

Az operett terén szerencsés ötlet volt a János vitéz és a Gül baba bemutatása, magyar nagyoperettirodalmunk igazán elég gazdag ahhoz, hogy ne legyen szükséges idegen forrásokhoz, vagy a nagyon kisigényű modern operettekhez fordulnunk. Mind a két estén kedvünkre gyönyörködhettünk a főszereplő Zentai Anna bájos hangjában, temperamentumos játékában s a régi kedves melódiákban. Ennél többet nem várhatunk egyetlen operettől sem.

SZÁSZ ANNA MÁRIA